

Sprawozdanie z przebiegu wraz z wnioskami Konferencji naukowej na temat: „Puszcza Białowieska – mity, fakty i przyszłość”

W dniach 12 – 13 marca 2016 roku odbyła się Konferencja naukowa pt. „Puszcza Białowieska – mity, fakty i przyszłość”. Sesja referatowa, poprzedzona wystawą najważniejszych wydrukowanych dokumentacji i monografii historycznych dotyczących Puszczy Białowieskiej, odbyła się w dniu 12 marca w gmachu Senatu RP, sesja terenowa zaś, współorganizowana z miejscową ludnością, odbyła się w dniu 13 marca na terenie gospodarczej części Puszczy Białowieskiej.

Patronat nad konferencją objął Marszałek Sejmu Marek Kuchciński a patronat medialny Nasz Dziennik, Polskie Radio i TV Trwam.

Konferencja zorganizowana była przez: Ministerstwo Środowiska, Parlamentarny Klub Prawa i Sprawiedliwości, Wyższą Szkołę Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, przy ścisłej współpracy z Parlamentarnym Zespołem ds. Zrównoważonego Rozwoju Europy, Stowarzyszeniem na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Polski oraz Samodzielną Pracownią Oceny i Wyceny Zasobów Przyrodniczych SGGW w Warszawie.

Powodem zorganizowania konferencji było zaniepokojenie Komisji Europejskiej zagrożeniem stanu siedlisk przyrodniczych obszaru PLC200004 Puszczy Białowieskiej, będącego obszarem specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz obszarem o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) w ramach sieci Natura 2000. Szczególne zaniepokojenie Komisji Europejskiej budziła groźba pogorszenia stanu siedlisk leśnych 91IO (dąbrowa ciepłolubna), 91DO (bory i lasy bagienne) i 91EO (łągi olszowe i jesionowe) podawana w informacjach rozpowszechnianych w prasie polskiej i światowej o nadmiernej wycince drzew przez stronę polską na terenie Puszczy. Informacje te wzbudziły także zaniepokojenie Polskiego Komitetu do spraw UNESCO, która to organizacja stosuje wobec Puszczy Białowieskiej kryteria podobne do kryteriów Komisji Europejskiej.

Wystawa

Na wystawie zorganizowanej w związku z Konferencją zaprezentowano następujące dokumenty:

1. Reprint książki Ottona Hedemanna „*Dzieje Puszczy Białowieskiej w Polsce przedrozbiorowej (w okresie do 1798 roku)*”, Warszawa – 1939, 310 ss. z zaprezentowanymi mapami:
 - Puszcza Białowieska. Rozmieszczenie wchodów i majątków wchodowych wg „Rewizji” 1559 r. i „Ordynacji” 1639 r. oraz EMFITEUZ w skali 1:200000.
 - Puszcza Białowieska. Uroczyska według danych z XVI-XVII wieku i sieć wodna (na tle obecnego podziału), w skali 1:200000.
 - Puszcza Białowieska. Granice i podział administracyjny wg „Ordynacji” 1639 r. oraz Ostępy 3-ch Kwater w skali 1:200000.
 - Podział administracyjny wg. „Opisania Puszczy” z roku 1796 oraz położenie wsi kluczowych i bindug w skali 1:200000.
2. Reprint książki Georgija Karcowa „*Puszcza Białowieska. Zarys historii, współczesne gospodarstwo łowieckie i polowania Panujących w Puszczy*” wraz z mapą Puszczy Białowieskiej z roku 1902 (str. 108) i mapą Puszczy Białowieskiej z roku 1902 z podziałem na obwody łowieckie (str. 291). S.-Petersburg. Pracownia artystyczna A.F. Marksa 1903.
3. DLP. Białowieża, Puszcza Białowieska. Plan Gospodarczy Nadleśnictwa Starzyna na 10 lecie 1931-32 – 1940-41, Tom II 2-1. Rejestr pomiarowy, opis granic, opis siedliska i drzewostanów. Tabela klas wieku. Wykaz powierzchni próbnych (oryginał).

4. Mapę drzewostanową Nadleśnictwa Leśna Obr. Puszcza Białowieska Województwa Białostockiego. Definitywnego urzędowania r. 1931/32.

5. Okręg Lasów Państwowych w Białymstoku. Rejon Lasów Państwowych w Białymstoku. Puszcza Białowieska, Nadleśnictwo Państwowe Narewka. Plan Urzędowania Gosp. Leś., Skorowidz; Część IVb. POUFNE (oryginał): 775-1509 g.

Referaty

Podczas Konferencji wygłoszono następujące referaty:

Prof. Kazimierz Tobolski – „*Historia Puszczy Białowieskiej zapisana w torfach*”,

Ks. Leonid Szeszko, Ks. Józef Poskrobko – „*Ekumenizm w świetle użytkowania zasobów przyrodniczych Puszczy Białowieskiej*”,

Mgr inż. Andrzej Nowak – „*Problematyka ochrony przyrody Puszczy Białowieskiej w ujęciu historycznym i społecznym*”,

Prof. Bogdan Brzezicki – „*Użytkowanie lasu a zróżnicowanie strukturalne i bogactwo gatunkowe ekosystemów leśnych Puszczy Białowieskiej*”,

Prof. Jacek Hilszczański – „*Użytkowanie lasu a bioróżnorodność i rola ksylofagów*”.

Sesja terenowa

W drugim dniu Konferencji na terenie Puszczy Białowieskiej odbyła się sesja terenowa. Wizytowano Oddziały według zestawienia podanego poniżej. Uczestnicy sesji otrzymali informacje zawierające opisy siedliskowo drzewostanowe z uwzględnieniem historii, nadanego statusu ochronnego, stanu w momencie nadawania statusu ochronnego i zestawienie kolejno podejmowanych decyzji.

Podczas sesji terenowej wizytowano następujące Oddziały:

Nadleśnictwo Hajnówka

Oddz. 330 A – Krynoczka (dąbrowa świetlista)

Oddz. 332 B - grądy

Oddz. 391 Ba i Da – grądy

Nadleśnictwo Białowieża

Oddz. 449 Dc – grąd, Tryb Pacowski, rezerwat krajobrazowy im. prof. Władysława Szafera

Oddz. 473Ab, 473Ac przejazd z Drogi Sinickiej na Tryb Grubolipny – zamieranie drzewostanów świerkowych II klasy wieku na siedlisku grądu subkontynentalnego – 9170

Oddz. 581Ch – Droga Olemburska – zamieranie olsu jesionowego OIJ.

Podsumowanie

Na początku Konferencji z woli jej uczestników powołana została Komisja Wnioskowa złożona z reprezentantów organizatorów i uczestników Konferencji. Do składu Komisji zostali powołani:

Mgr Katarzyna Cegielska – *Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu*,

Ks. Tomasz Duszkiewicz – *Generalny Duszpasterz Leśników*,

Prof. dr hab. Janusz Kawecki - *Politechnika Krakowska*

Ks. Leonid Szeszko – *Parafia Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Hajnówce*,

Dr inż. Konrad Tomaszewski – *Stowarzyszenie na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Polski*.

Po zapoznaniu się z zaprezentowaną wystawą dokumentów, wysłuchaniu referatów, odbyciu wizji terenowej współorganizowanej z miejscową ludnością i dyskusji Komisja Wnioskowa przedstawiła najważniejsze ustalenia w postaci wniosków ujętych w poniższych sześciu punktach.

Wnioski Konferencji:

1. Na terenie wizytowanej części Puszczy Białowieskiej występują wszystkie formy ochrony przewidziane w prawie polskim począwszy od parku narodowego, poprzez sieć Natura 2000 na Leśnych Kompleksach Promocyjnych kończąc. Puszcza Białowieska uznana jest także za Obiekt Światowego Dziedzictwa UNESCO zgodnie z Konwencją w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętą w Paryżu, w dniu 16 listopada

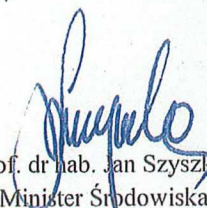
1972 r. przez Konferencję Generalną Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.

2. Każdy z wizytowanych drzewostanów ma swoją udokumentowaną historię począwszy od momentu powstania do chwili obecnej. Wiedzę na temat powstania każdego z drzewostanów, sposobu jego użytkowania i zmian w czasie powodowanych działalnością gospodarczą człowieka można uzyskać z ocalałych od pożogi wojennej operatów urzędniowych lasu, z których najstarszy obejmuje stan na lata 1931-32. Wiedzę tę można zasięgnąć również od żyjących najstarszych mieszkańców rejonu Puszczy Białowieskiej, będących stałymi lub okresowymi pracownikami leśnymi, trudniącymi się wyrębem i sadzeniem lasu, zbieractwem, myślistwem i pszczelarstwem. Informacje uzupełniające tę wiedzę można również pozyskać z innych wiarygodnych źródeł, nawet na miejscowych cmentarzach (przykładowo: na jednym z nagrobków żyjącej ponad 100 lat kobiety występuje zapis „*To ja ten las sadziłam*”. Od 1945 wiedzę na temat historii Puszczy można pozyskać dokładnie analizując poszczególne operaty urzędniowe lasu i inne dokumenty znajdujące się w archiwach Lasów Państwowych. W operatach i dokumentach tych, oprócz cech taksacyjnych poszczególnych drzewostanów, można uzyskać dane szczegółowe łącznie z wykazem nazwisk, ilością pozyskanego drewna, sposobu przygotowania gleby do odtworzenia drzewostanu i liczby zasadzonych drzew poszczególnych gatunków.
3. Prezentowana część Puszczy Białowieskiej to dziedzictwo kulturowe miejscowej ludności od wieków użytkowane przez nią dla dobra człowieka i dobra przyrody. Świadczą o tym istniejące opracowania monograficzne z załączonymi mapami dokumentującymi przestrzeń, z nazwami poszczególnych części puszczy i jej sposobem użytkowania od XVI wieku. Świadczy także o tym sieć dróg, w tym również dróg gospodarczych prostopadle ustawionych względem siebie, dzielących puszcze na poszczególne oddziały. Świadczy o tym także sieć rowów melioracyjnych stabilizujących poziom wód gruntowych. Unikatowy stan zasobów przyrodniczych, objawiający się unikatową bioróżnorodnością jest więc także dziedzictwem kulturowym miejscowej ludności, która zgodnie z wiedzą i nauką z zakresu leśnictwa wiedziała jak użytkować Puszcze, aby służyła ona człowiekowi i stan jej nie ulegał pogorszeniu.
4. Wizja terenowa odbyta w drugim dniu Konferencji wykazała, że na terenie Puszczy Białowieskiej nie wykonano żadnej dodatkowej wycinki drzew. Zaobserwowano natomiast dramatyczne pogorszenie stanu takich leśnych siedlisk priorytetowych jak: 91IO (dąbrowa ciepłolubna), 91DO (bory i lasy bagienne) i 91EO (łęgi olszowe i jesionowe). Prowadzi to do zamierania milionów drzew klonu wiązu, lipy, olszy, brzozy, jesionu, dębu, świerka i sosny na setkach hektarów, w setkach tysięcy metrów sześciennych. Jednym z powodów zamierania drzew jest masowy pojaw patogennych grzybów oraz gatunków ksylofagicznych z gromady owadów.
5. Naukowiec, leśnicy i przedstawiciele miejscowej ludności wyrażają opinię, iż przyczyną drastycznego pogorszenia stanu siedlisk priorytetowych dla Wspólnoty jest ignorowanie zaleceń wynikających zarówno z wiedzy nowej z zakresu leśnictwa, jak i wiedzy praktyków. Zbieżne jest to z opinią zdecydowanej większości mieszkańców Puszczy Białowieskiej. Głównym powodem zaistniałej sytuacji były administracyjne decyzje zmuszające administrację lasów państwowych do obniżenia pozyskania drewna z zasadzonych w przeszłości drzew. Spowodowało to uruchomienie gradacji patogenów drzew i w efekcie rozpad drzewostanów. W ślad za tym nastąpiły zmiany w występowaniu ilościowym poszczególnych gatunków i drastyczne pogorszenie stanu siedlisk ważnych dla Wspólnoty. Szacowane szkody spowodowane błędnymi decyzjami administracyjnymi to, oprócz zaniku siedlisk priorytetowych, deprecjacja surowca drzewnego w ilości ponad 3.5 miliona metrów

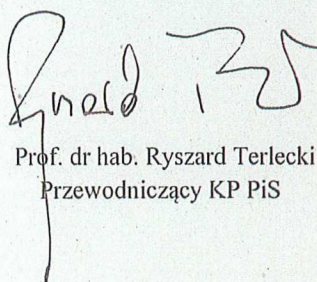
sześciennych i wartości ponad 700 milionów złotych, a także emisja kilku milionów ton dwutlenku węgla z rozkładającego się drewna do atmosfery. Tak znaczące szkody wymagają identyfikacji winnych i ich ukarania.

6. Puszcza Białowieska to dzieło rąk ludzkich. To ewidentne dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze, którego podmiotem jest miejscowa ludność. To z tego powodu Puszcza zasługuje na wpisanie jej na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO. Może być to bardzo dobrym przykładem harmonijnego współdziałania człowieka i przyrody dla dobra zarówno człowieka jak i przyrody. Jeśli to współdziałanie zostaje naruszone błędnymi decyzjami administracyjnymi, to reaguje na nie przyroda, co objawia się np. zanikiem siedlisk. Popelnione błędy należy szybko naprawić. Z tego też powodu Konferencja popiera program zaprezentowany przez Ministra Środowiska i Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, który polega na tym aby – zgadzając się na sugestie Komisji Europejskiej oraz agend UNESCO - część Puszczy Białowieskiej obejmującą lasy gospodarcze pozostawić bez jakiegokolwiek pozyskania drewna. Na pozostałej części należy natychmiast przystąpić do naprawy obecnej sytuacji, tzn. przystąpić do pełnego odtworzenia siedlisk 91IO, 91DO i 91EO. Ponadto cały obszar lasów gospodarczych i obszar Parku Narodowego winien być objęty monitoringiem siedlisk i gatunków ważnych z punktu widzenia Wspólnoty.

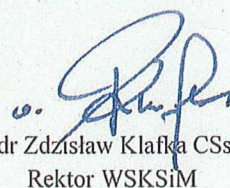
W imieniu Organizatorów

Prof. dr hab. Jan Szyszko
Minister Środowiska

Prof. dr hab. Ryszard Terlecki
Przewodniczący KP PiS

o. dr Zdzisław Kłafka CSsR
Rektor WSKSiM

Toruń – Warszawa, 13.03.2016